

Sağlık disiplini öğrencilerinin klinik uygulamalara yönelik düşünce ve kaygı düzeyleri

Health discipline students' thoughts and anxiety levels towards clinical practices

¹Dilek Kıymaz, ²Ümmühan Kılıç, ³Esra Saraçoğlu

¹ Öğretim Görevlisi Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Samsun, dilek.kiyamaz@omu.edu.tr, 0000-0002-0460-5192

²Dr. (PhD.), Samsun İl Sağlık Müdürlüğü, AR-GE, Projeler ve Sağlık İnovasyonu Birimi, Samsun, ummuhankilic10@gmail.com 0 000-0003-0961-5960

³ Dr.(PhD.), Samsun Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Sağlık Turizmi Birimi, Samsun, esrasaracoglu@outlook.com 0000-0003-3808-1531

ÖZ

Amaç: Bu çalışma sağlık disiplini öğrencilerinin klinik uygulamalara yönelik düşünce ve kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Çalışma 20.07.2023-20.10.2023 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmaya bir Eğitim ve Araştırma Hastanesinde veri toplama sürecinde staj yapan 180 sağlık disiplini öğrencisi dâhil edilmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilen 14 maddeden oluşan Tanıtıcı Bilgi Formu ve Durumluk Sürekli Kaygı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. **Bulgular:** Çalışmamızda durumluk kaygı ölçeği puanı 34.53 ± 5.6 , sürekli kaygı ölçeği puanı $36(19-79)$ olarak belirlenmiştir. Sağlık disiplini öğrencilerinin durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri hafif seviyede olarak saptanmıştır. Bölümü isteyerek seçenlerin, bölümü okumaktan memnun olanların, kendini bölüme uygun ve staja çıkmaya hazır hissedenlerin, staj için teorik bilgisini yeterli bulanların ve stajda olumsuz bir deneyim yaşamaktan korkmayanların durumluluk ve sürekli kaygı ölçeği puanları daha düşük bulunmuştur. **Sonuç:** Sağlık disiplini öğrencilerinin klinik uygulamalardan beklenen kazanımları sağlayabilmeleri için klinik uygulamalar öncesinde eğitim sürecinde öğrenciyi merkeze alan düzenlemeler yapılması, sağlık disiplini öğrencilerinin meslek algularının güçlendirilmesi, uygun eğitim ve öğretim ortamlarının oluşturulması ve teorik eğitimlerin uygulama öncesi etkin danışmanlıklarla pekiştirilerek klinik uygulamaya hazırlanması gerekmektedir. Böylece öğrencilerinin kaygılarının kontrol altına alınabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda gelecekteki çalışmalarda sağlık disiplini öğrencilerinin klinik uygulama öncesi kaygı düzeylerinin derinlemesine ele alınması, daha fazla örneklem ve farklı bölümlerin de dâhil edildiği kapsamlı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler:
Düşünce; Kaygı; Klinik Uygulama;
Öğrenci; Sağlık Disiplini

Key Words:
Thought; Anxiety; Clinical
Practice; Student; Health
Discipline.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Öğretim Görevlisi Dr. Ondokuz
Mayıs Üniversitesi Sağlık Hizmetleri
Meslek Yüksek Okulu, Samsun,
dilek.kiyamaz@omu.edu.tr, 0000-
0002-0460-5192

DOI:
10.52880/sagakaderg.1471823

Gönderme Tarihi/Received Date:
22.04.2024

Kabul Tarihi/Accepted Date:
25.11.2024

Yayımlanma Tarihi/Published Online:
31.12.2024

ABSTRACT

Objective: To determine health discipline students' thoughts and anxiety levels towards clinical practice.

Materials and Method: The study was conducted between 20.07.2023-20.10.2023. 180 students doing their internship at the Training and Research Hospital were included in the study. Data were collected using a Descriptive Information Form and State Trait Anxiety Scale. **Results:** The state anxiety scale score was 34.53 ± 5.6 and the trait anxiety scale score was $36(19-79)$. State and trait anxiety levels of students were found to be mild. The state and trait anxiety scale scores of those who chose the department willingly, those who were satisfied with studying the department, those who felt themselves suitable for the department and ready for internship, those who found their theoretical knowledge sufficient for internship, and those who were not afraid of having a negative experience in internship were found to have lower state and trait anxiety scale scores. **Conclusion and recommendations:** In order for students to achieve the expected gains from clinical practice, it is necessary to make student-centered arrangements in the education process before clinical practice, to strengthen health discipline students' perception of their profession, to create appropriate education environments, and to prepare them for clinical practice by reinforcing theoretical education with effective counseling before practice. Thus, it is thought that students' anxiety can be controlled. It is recommended that in future studies, the anxiety levels of health discipline students before clinical practice should be addressed in depth, and comprehensive studies with more samples and different departments should be conducted.

GİRİŞ

Klinik uygulamalar, tüm sağlık disiplini eğitim programlarında teorik eğitimlerin klinik becerilerle pekiştirilmesini sağlayan ortamlardır (Ahmed ve ark.,2023). Klinik uygulamalar öğrencileri pratikte klinik ilkeleri “bilmenin” yanı sıra “yapabilme” yeteneğine de sahip olmaya hazırlar (Perveen ve ark., 2021). Aynı zamanda klinik uygulama ortamları, mesleğin temel yeterliliklerine hakim olan geleceğin profesyonel mesleklerinin şekillenmesine de yardımcı olmaktadır. Klinik eğitimin kalitesini belirleyen en önemli faktörlerden biri, öğrencilerin klinik ortama maruz kalmaları ve klinik ortama girmeye kendilerini hazırlıklı hissetme durumlarıdır (Solvik ve Struksnes, 2018).

Klinik uygulama ortamı sağlık disiplini öğrencileri (hemşire, paramedik, anestezi, yaşlı bakımı, laboratuvar, odyoloji, diyaliz, sağlık yönetimi vb.) için stres oluşturan riskli ortamlardır (Solmaz ve Solmaz, 2017). Teorik eğitimlerin ezber temelli olması, uygulamalarda öğrenci-öğretim elemanı ve klinik uygulamadaki sorumlu kişinin ilişkilerindeki bozukluklar, bilgi ve beceri eksikliği, klinikteki uygulamalarda hasta sorumluluğunun üstlenilmesi, hastaneye uyum güçlüğü, klinik deneyim eksikliği, baş etme yetersizliklerinin yaşanması, zaman baskısı, motivasyon azlığı, iyi bilinmeyen alışılmadık alanlar nedeniyle sağlık disiplini öğrencileri klinik uygulamalarda kaygı ve stres yaşamaktadırlar (Yılmaz ve ark., 2017). Kaygı kötü bir şey olacakmış endişesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusudur (Taslak ve Işıkkay, 2015). Kaygı, kişinin yaşadığı anda ve gelecekte nasıl gerçekleşeceğini bilmediği olaylara ve durumlara karşı vermiş olduğu sağlıklı bir cevaptır (Şahin, 2019).Yapılan çalışmalarda klinik uygulamaya çıkan öğrencilerin ilk uygulama öncesinde korku, kaygı, heyecan-mutluluk ve üzüntü gibi duygu durumları yaşadıkları saptanmıştır (Gençköse ve ark., 2021). Literatürde öğrencinin klinik ortamda yaşamış olduğu kaygı ve stresin, klinik uygulamada bulunduğu sağlık profesyonelleri ile ilişki kurmada güçlüğü, stres oluşturan durumlarda baş etmede yetersizliğe, zayıf sosyal ilişkiler ve iş performansında azalmaya, mesleki yetersizliğe, hastaneye uyumda zorlanmaya, hastalara zarar verme endişesi yaşamasına, hatalı yada eksik bilgi verme korkusu, hastane uygulamalarında yanlışlık yapma kaygısına neden olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Tektaş ve ark., 2016). Literatürde klinik uygulamalar üzerine yapılan çalışmalarda, öğrencilerin klinik uygulama ile ilgili düşüncelerini araştırmanın, öğrencilerin eğitiminde en etkin klinik öğretim stratejilerini geliştirmeye yardımcı olacağı saptanmıştır (McKenna ve Plummer, 2013). Bu çalışmanın da amacı sağlık disiplini öğrencilerinin klinik uygulamalara

yönelik düşünce ve kaygı düzeylerini belirlemek ve bu doğrultuda kaygı oluşturan uygulamalara yönelik staj öncesi eğitim planlamalarının yapılmasında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Şekli

Kesitsel, tanımlayıcı bir araştırmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırma ülkenin kuzeyinde yer alan bir Eğitim ve Araştırma Hastanesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmadaki veriler 20.07.2023-20.10.2023 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmanın evrenini söz konusu EAH veri toplama sürecinde staj yapan tüm stajyer öğrenciler oluşturmuştur (N=195). Araştırmaya katılmayı kabul eden ve veri toplama formlarını eksiksiz dolduran öğrenciler araştırmanın örneklemini oluşturmuştur (n=180). Araştırmada evrenin %92'sine ulaşılmıştır.

Verilerin Toplanması

Veriler araştırmacılar tarafından öğrenciler ile yüz yüze görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Veri toplama süresi yaklaşık olarak 15-20 dakika sürmüştür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile staj uygulamalarına yönelik düşüncelerini içeren 14 maddeden oluşan Tanıtıcı Bilgi Formu ve Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği; Spielberger ve arkadaşları tarafından 1970 de geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Öner ve Le Compte (1985) tarafından yapılmıştır. Ölçek kişilerin durumluk ve sürekli kaygı durumlarını 20 şer soru ile ayrı ayrı ölçmekte olup 4'lü likert tarzındadır (Spielberger ve ark.1970; Öner ve Le Compte,1985). Ölçekten alınan puanlar arttıkça kaygı düzeyinin de arttığını göstermektedir. Her iki alt boyuttan elde edilen toplam puan 20-80 arasında değişmektedir. Durumluk- Sürekli Kaygı ölçeğinde iki tür ifade vardır. Doğrudan ifadeler olumsuz duyguları, tersine dönmüş ifadeler ise olumlu duyguları ifade etmektedir. Durumluk Kaygı Ölçeğindeki tersine dönmüş ifadeler 1,2,5,8,10,11,15,16,19 ve 20. maddelerdir. Sürekli Kaygı Ölçeğindeki tersine dönmüş ifadeler ise 21,26,27,30,33,36 ve 39. uncu maddelerdir. Durumluk Kaygı Ölçeği (DKÖ), hızlı bir şekilde değişiklik gösteren heyecansal tepkileri değerlendirmede

duyarlılığı yüksek olan bir araçtır. Ölçeğin ikinci kısmında yer alan ve 20 maddeden oluşan Sürekli Kaygı Ölçeği (SKÖ) ise, kişinin genel olarak yaşama eğilimi gösterdiği kaygı düzeyinin sürekliliğini ölçmeyi amaçlamaktadır.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 21.0 istatistiksel paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Öğrencileri sosyo-demografik özellikleri sayı ve yüzdelik olarak sunulmuştur. İki grubun ölçek puan değerlerinin karşılaştırılması Mann Whitney U ve bağımsız örneklem t testi ile incelenmiştir. İki'den fazla grubun ölçek toplam puan ortalamalarının karşılaştırılmasında ise Kruskal Wallis testi ve Anova testi kullanılmıştır. İstatistiksel kararlarda $p < 0.05$ düzeyi anlamlı farklılığın göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın yalnızca bir hastaneye bağlı 180 sağlık disiplini öğrencisinde yapılması ve araştırma sonuçlarının tüm öğrencilere genellenememesi araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda

araştırmanın sonuçları yalnızca araştırmanın yapıldığı gruba genellenebilir.

BULGULAR

Bu çalışmada sağlık disiplini öğrencilerinin %57.2'sinin 21-24 yaş aralığında olduğu, %80.6'sının kadın, %23.6'sının laboratuvar, %15.6'sının hemşirelik, %12.2'sinin paramedik, %12.8'inin sağlık yönetimi, %8.3'ünün anestezi, %6.1'inin diyaliz ve %21.1'inin ise fizyoterapi, eczacı, diyetisyen, biyomedikal ve psikoloji bölümü öğrencileri olduğu saptanmıştır. %46.1'inin 2.sınıf, %28.9'unun ise 1. Sınıf öğrencisi olduğu; %92.2'sinin okuduğu bölümü isteyerek tercih ettiği, %96.7'sinin bölümü okumaktan memnun olduğu, %93.9'unun kendini bölüme uygun hissettiği, %95.6'sının kendini staja çıkmaya hazır hissettiği, %76.7'sinin staj için teorik bilgisinin yeterli olduğunu düşündüğü, %21.1'inin staj yapmaktan korktuğu, %9.4'unun IV uygulama yapmaktan korktuğu, %8.9'unun IM uygulamalarından korktuğu, %30'unun stajda olumsuz bir deneyim yaşamaktan korktuğu, %22.2'sinin hastaya zarar vermekten korktuğu, %43.3'ünün heyecan %42.8'inin endişe hissettiği belirlenmiştir (Tablo1).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı (n=180)

Özellikler		n	%
Yaş grupları	18-20 yaş	77	42,8
	21-24 yaş	103	57,2
Cinsiyet	Kadın	145	80,6
	Erkek	35	19,4
Bölüm	Laboratuvar	43	23,9
	Hemşirelik	28	15,6
	Sağlık Yönetimi	23	12,8
	Paramedik	22	12,2
	Anestezi	15	8,3
	Diyaliz	11	6,1
	Diğer (fizyoterapi,eczacı,biyomedikal,diyetisyen,psikoloji)	38	21,1
Sınıf	1	52	28,9
	2	83	46,1
	3	29	16,1
	4	16	8,9
Bölümü isteyerek mi tercih etme durumu	Evet	166	92,2
	Hayır	14	7,8
Bölümü okumaktan memnun olma durumu	Evet	174	96,7
	Hayır	6	3,3
Kendinizi bölüme uygun hissetme durumu	Evet	169	93,9
	Hayır	11	6,1
Staja çıkmaya kendini hazır hissetme durumu	Evet	172	95,6
	Hayır	8	4,4
Staj için teorik bilginizi yeterli olarak düşünme durumu	Evet	138	76,7
	Hayır	42	23,3
Stajda yapmaktan korktuğunuz bir uygulama	Evet	38	21,1
	Hayır	142	79,9
Cevabınız evet ise yapmaktan korktuğunuz uygulama (n=38)	IV İlaç Uygulamaları	17	9,4
	IM İlaç Uygulamaları	16	8,9
	Temel Yaşam Desteği Uygulamaları	5	2,8
Stajda olumsuz bir deneyim yaşamaktan korkuyor musunuz	Evet	54	30,0
	Hayır	126	70,0
Cevabınız evet ise yaşamaktan korktuğunuz deneyim	Şiddet görme	13	7,2
	Hastaya zarar verme	40	22,2
	Heyecan	78	43,3
Staj ile ilgili olarak hissettiğiniz duygu nedir	Mutluluk	25	13,9
	Endişe	77	42,8

Çalışmamızda durumluk kaygı ölçeği puanı ortalaması 34.53±5.6, sürekli kaygı ölçeği puanı 36(19-79)olarak belirlenmiştir. Durumluk kaygı ölçeği Cronbach Alpha değeri 0.78, sürekli kaygı ölçeği Cronbach Alpha değeri 0.81olarak saptanmıştır (Tablo 2).

Bu çalışmada öğrencilerin durumluluk kaygı ölçeği puanları ile bölümü isteyerek tercih etme, bölümü okumaktan memnun olma, kendini bölüme uygun hissetme, staja çıkmaya kendini hazır hissetme, staj için yeterli teorik bilgiye sahip olduğunu düşünme, stajda olumsuz bir deneyim yaşama korkusu ve staj ile ilgili olarak hissedilen duygular arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. (p<0.05). Bu doğrultuda; bölümü isteyerek seçenlerin, bölümü okumaktan memnun olanların, kendini bölüme uygun hissedenenlerin, kendini staja çıkmaya hazır hissedenenlerin, staj için teorik bilgisini yeterli bulanların, stajda olumsuz bir deneyim yaşamaktan korkmayanların ve staj ile ilgili mutluluk

hissedenlerin durumluluk kaygı ölçeği puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur (Tablo 3).

Çalışmamızda öğrencilerin sürekli kaygı ölçeği puanları ile, bölümü isteyerek tercih etme, bölümü okumaktan memnun olma, kendini bölüme uygun hissetme, staja çıkmaya kendini hazır hissetme, staj için yeterli teorik bilgiye sahip olduğunu düşünme ve stajda olumsuz bir deneyim yaşama korkusu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. (p<0.05). Bu doğrultuda; bölümü isteyerek seçenlerin, bölümü okumaktan memnun olanların, kendini bölüme uygun hissedenenlerin, kendini staja çıkmaya hazır hissedenenlerin, staj için teorik bilgisini yeterli olduğunu düşünenlerin ve stajda olumsuz bir deneyim yaşamaktan korkmayanların sürekli kaygı ölçeği puanları daha düşük bulunmuştur (Tablo 4).

Ölçeğin alt boyut puanları arasındaki ilişki Tablo 5'te sunulmuştur. Uygulanan korelasyon analizi sonucunda

Tablo 2. Sağlık Disiplini Öğrencilerinin Durumluk Kaygı Ölçeği ve Sürekli Kaygı Ölçeği alt boyutlarının Puan Değerleri (n=180)

Ölçek Alt Boyutları	Ort ±SS Median (Min -Max)	Cronbach Alpha
Durumluk Kaygı Ölçeği	34.53±5.6,	0.78
Sürekli Kaygı Ölçeği	36(19-79)	0.81

Tablo 3. Sağlık Disiplini Öğrencilerinin Demografik Verileri İle Durumluk Kaygı Ölçeği Alt Boyutu Karşılaştırılması

Özellikler		Ort ± S.S	p/t
Yaş grupları	18-20 yaş	34,9 ± 6,1	p=0,495
	21-24 yaş	34,3 ± 5,2	t=0,683
Cinsiyet	Kadın	34,7 ± 5,4	p=0,339
	Erkek	33,7 ± 6,3	t= 0,959
Bölüm	Laboratuvar	35,3 ± 6,2	
	Hemşirelik	35,5 ± 4,9	p=0,765
	Paramedik	33,8 ± 5,7	F=0,556
	Anestezi	35,1 ± 5,9	
	Diyaliz	33,7 ± 4,4	
	Sağlık Yönetimi	33,5 ± 5,1	
Sınıf	Diğer (fizik tedavi, eczacı, diyetisyen, biyomedikal, psikoloji)	34 ± 5,9	
	1	33 ± 5,7	
	2	35,1 ± 5,7	p=0,088
	3	34,6 ± 5,1	F=2,214
	4	36,4 ± 4,4	
Bölümü isteyerek mi tercih etme durumu	Evet	34,1 ± 5,4	p=0,000
	Hayır	39,9 ± 5,1	t=-3,908
Bölümü okumaktan memnun olma durumu	Evet	34,2 ± 5,3	p=0,000
	Hayır	44 ± 4,7	t=-4,431
Kendini bölüme uygun hissetme durumu	Evet	34 ± 5,3	p=0,000
	Hayır	42,7 ± 4	t=-5,071
Staja çıkmaya kendini hazır hissetme durumu	Evet	34,2 ± 5,5	p=0,000
	Hayır	42,3 ± 2,7	t=0,020
Staj için teorik bilgisinin yeterli olduğunu düşünme durumu	Evet	33,6 ± 5,3	p=0,000
	Hayır	37,6 ± 5,7	t=-4,165
Stajda yapmaktan korkulan bir uygulamanın olma durumu	Evet	35,9 ± 5,5	p=0,090
	Hayır	34,2 ± 5,6	t=1,707
Cevap evet ise yapmaktan korkulan uygulamanın ne olduğu	IM ilaç Uygulamaları	36,2 ± 5,3	p=0,906
	IV ilaç Uygulamaları	36,4 ± 5,7	F=0,099
	Temel Yaşam Desteği Uygulamaları	37,4 ± 3,3	
Stajda olumsuz bir deneyim yaşamaktan korkma durumu	Evet	36,5 ± 5,2	p=0,001
	Hayır	33,7 ± 5,6	t=3,242
Cevap evet ise yaşamaktan korkulan deneyim	Şiddet görme	36,7 ± 6,4	p=0,584
	Hastaya zarar verme	35,8 ± 4,4	t=0,551
Staj ile ilgili olarak hissedilenduygu	Heyecan	33,8 ± 5,2a	p=0,000
	Mutluluk	30,4 ± 5,2b	F=14,728
	Endişe	36,6 ± 5,3c	

Tablo 4. Sağlık Disiplini Öğrencilerinin Demografik Verileri İle Sürekli Kaygı Ölçeği Alt Boyutu Karşılaştırılması

Özellikler		Med (Min- Max)	p/t
Yaş grupları	18-20 yaş	38 (22 - 56)	p=0,474
	21-24 yaş	35 (19 - 79)	U=3441,50
Cinsiyet	Kadın	36 (21 - 79)	p=0,756
	Erkek	35 (19 - 52)	U=2497,0
Bölüm	Laboratuvar	38 (22 - 56)	
	Hemşirelik	39 (19 - 51)	
	Paramedik	35 (24 - 46)	p=0,622
	Anestezi	35 (23 - 47)	$\chi^2= 4,405$
	Diyaliz	33 (26 - 47)	
	Sağlık Yönetimi	36 (24 - 50)	
	Diğer(odyoloji,f.tedavi,eczacı,radyoloji,biyomedikal,psikoloji,)	35,5 (21 - 79)	
Sınıf	1	35 (19 - 50)	
	2	36 (22 - 56)	p=0,204
	3	34 (21 - 79)	$\chi^2= 4,599$
	4	38 (30 - 51)	
Bölümü isteyerek tercih etme durumu	Evet	35 (19 - 79)	p=0,007
	Hayır	42,5 (30 - 50)	U=1600,50
Bölümü okumaktan memnun olma durumu	Evet	35 (19 - 79)	p=0,008
	Hayır	44 (42 - 47)	U=711,50
Kendini bölüme uygun hissetme durumu	Evet	35 (19 - 79)	p=0,001
	Hayır	45 (35 - 49)	U=1222,0
Staja çıkmaya kendini hazır hissetme durumu	Evet	35 (19 - 79)	p=0,006
	Hayır	44 (35 - 46)	U=934,0
Staj için teorik bilgisinin yeterli olduğunu düşünme durumu	Evet	34 (19 - 52)	p=0,001
	Hayır	41 (26 - 79)	U=3820,0
Stajda yapmaktan korkulan bir uygulamanın olma durumu	Evet	37 (24 - 51)	p=0,587
	Hayır	35 (19 - 79)	U=2369,50
Cevap evet ise yapmaktan korkulan uygulamanın ne olduğu	IM İlaç Uygulamaları	40,5 (25 - 51)	p=0,299
	IV İlaç Uygulamaları	37 (24 - 49)	$\chi^2=2,416$
	Temel Yaşam Desteği Uygulamaları	37 (35 - 45)	
Stajda olumsuz bir deneyim yaşamaktan korkma durumu	Evet	38 (24 - 56)	p=0,010
	Hayır	35 (19 - 79)	U=2394,0
Cevap evet ise yaşamaktan korkulan deneyim	Şiddet görme	39 (30 - 51)	p=0,634
	Hastaya zarar verme	37,5 (24 - 56)	U=237,0
Staj ile ilgili olarak hissedilenduygu	Heyecan	37 (21 - 79)	p=0,153
	Mutluluk	31 (22 - 52)	$\chi^2=3,753$
	Endişe	37 (19 - 50)	

χ^2 : Kruskal Wallis Test, U: Mann Whitney U Test

Tablo 5. Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Durumluluk Kaygı Ölçeği	Sürekli Kaygı Ölçeği
	0.545**

*Spearman korelasyonanalizi *p<0.05

ölçeğin Durumluk Kaygı Ölçeği alt boyut puanı ve Süreklilik Kaygı Ölçeği puanı arasında pozitif yönde anlamlı doğrusal ilişki olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada sağlık disiplini öğrencilerinin klinik uygulamadaki düşünce ve kaygı düzeyleri incelenmiştir. Klinik eğitim uygulama ortamları sağlık disiplini öğrencileri için klinik uygulama becerilerini geliştirebilecekleri klinik eğitim alanlarıdır. Klinik uygulama sırasında yoğun ve yorucu çalışma ortamı, öğrenci gerginliği ve kaygısı gibi yaşanan pek çok zorluk klinik eğitim ortamının bir parçasıdır (Alatawi ve ark., 2020).

Araştırmada, katılımcıların staja çıkmaya kendini hazır hissettikleri, staj için teorik bilgilerinin yeterli olduğunu düşündükleri ancak stajda IV uygulama yapmaktan korktukları, ve bir kısmının ise olumsuz deneyim yaşamaktan korktukları saptanmıştır. Bayar ve arkadaşları (2009) çalışmalarında öğrencilerin %77,8'inin kendini staja hazır hissetmesine rağmen, %51,6'sının staj için teorik bilgilerini yetersiz gördüğünü saptamışlardır (Bayar ve ark., 2009). Araştırma bulgularımıza karşın Güner ve arkadaşları (2022) çalışmalarında öğrencilerin %33,2'sinin staja çıkmaya kendini hazır hissettiği, %26,1'inin staj için teorik bilgilerini yeterli gördüğü, %35,1'inin entübasyon uygulaması yapmaktan korktuğu, %71'inin ise olumsuz deneyim yaşamaktan korktuğu saptanmıştır (Güner ve ark., 2022). Bulgular değerlendirildiğinde öğrencilerin daha çok invaziv işlem yapma konusunda endişe yaşadıkları görülmektedir. Öğrencilerin kliniğe gelmeden önce simülasyon yöntemi (Uysal ve ark., 2021) veya sanal gerçeklik (Atıf Tuna ve Öskan, 2022) gibi yaşararak öğrenmeyi destekleyecek öğrenme yöntemlerine ihtiyaç duyduğu değerlendirilmektedir.

Çalışmada katılımcıların durumluluk kaygısı ile sürekli kaygısı ortalama düzeyde, bulunmuştur. Bulgularımıza paralel olarak Rodrigues ve arkadaşları (2021) öğrencilerin kaygı düzeylerinin orta seviyelerde olduğunu (Rodrigues ve ark., 2021) Ahmed ve arkadaşları (2023) yapmış oldukları çalışmalarında da öğrencilerin staj öncesi hafif düzeyde kaygı yaşadıklarını bulmuşlardır (Ahmed ve ark., 2023). Ancak Durgun ve arkadaşları (2021) çalışmalarında hemşirelik öğrencilerinin Durumluk Kaygı Envanteri puan ortalamasını 47.66 ± 11.91 , Süreklilik Kaygı Envanteri puan ortalamasını 46.39 ± 8.42 olarak saptamışlardır (Durgun ve ark., 2021). Ünsar ve arkadaşları ise hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin durumluluk-süreklilik kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada kaygı puan ortalamalarını sırasıyla $40,57 \pm 4,33$, $47,64 \pm 4,9$ olarak belirlemişlerdir (Ünsar ve ark., 2006). Öğrencinin kaygısını artıran etkenlerin

başında yapılacak işlemlerin bilinmezliği, farklı klinik ortamlar, işlemlerin karışıklığı, çalışanların tutumları gibi faktörler önemli yer tutmaktadır (Savcı ve ark., 2019; Özşaban ve Bayram, 2020). Araştırma sonuçlarımızla literatür arasındaki farklılar tüm bu değişkenlerin etkileri ile açıklanabilmektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin bölümü isteyerek tercih etme, bölümü okumaktan memnun olma, kendini bölüme uygun hissetme, staja çıkmaya kendini hazır hissetme, staj için yeterli teorik bilgiye sahip olduğunu düşünme, stajda olumsuz bir deneyim yaşama korkusu ve staj ile ilgili olarak hissedilen duygular gibi parametrelerin sürekli ve durumluluk kaygılarını azalttığı saptanmıştır. Açıksoz ve arkadaşları (2016) çalışmalarında durumluluk kaygı puan ortalamaları ve bölümden memnun olma durumu arasında anlamlı bir fark olduğunu belirlemişlerdir. Özden ve arkadaşları (2013) kendisini mesleğe ait hissetmeyen öğrencilerin klinik stres düzeyinin daha yüksek olduğunu saptamışlardır (Özden ve ark., 2013). Literatürde yine benzer değişkenlere göre kaygı puanlarının farklılık gösterdiği saptanmıştır (Savitsky ve ark., 2020; Ulutaş ve ark., 2020). Çalışma bulgularımıza karşın Taşdelen ve Zaybak (2013)'in çalışmasında ise, bölüme istekli olarak gelme ve bölümden memnun olma durumlarının klinik kaygı ve stres düzeyini etkilemediğini belirlemişlerdir (Taşdelen ve Zaybak, 2013). Çalışma bulgularımız literatürdeki ilgili araştırmalarla benzerlik göstermekte ve durumluluk kaygı düzeyinin değerlendirilmesinde, mesleğe ait hissetme durumu ve kendini staja çıkmaya hazır hissetme durumlarının önemli bir değişken olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Çalışma bulgularımıza karşın Küçük ve Demirbağ (2022) çalışmalarında bölümü isteyerek tercih etme, bölümde okumaktan memnun olma, kendini bölüme uygun hissetme durumlarının sürekli kaygı ölçeği puanını etkilemediğini saptamışlardır. Arabacı ve arkadaşları (2015) ise bölümü isteyerek tercih etme durumu ile sürekli kaygı ölçeği puanı arasında anlamlı ilişki saptayamamışlardır (Arabacı ve ark., 2015).

Araştırmada Durumluluk ve Süreklilik Kaygıları arasında pozitif yönde bir korelasyon saptanmıştır. Çalışmamızla benzer şekilde Tüfekçi ve Türktemiz (2019) çalışmalarında katılımcıların durumluluk kaygıları arttıkça sürekli kaygı durumlarının da arttığını saptamışlardır (Tüfekçi ve Türktemiz, 2019). Araştırma bulgularının sonucunda durumluluk kaygısının artmasının süreklilik kaygısını da etkilediği, kaygının etkin yönetilebilmesi için kaygı oluşturan faktörlerin çözümlenmesinin öğrenciler için klinik uygulama sürecini yönetmede daha başarılı olabilecekleri ve bu durumun sürekli bir kaygı yaşamalarının önüne geçebileceği söylenebilir. Kısaca öğrencilerin klinik

uygulamam öncesinde kaygı durumlarını azaltan faaliyetlerin ve rehberlik hizmetlerinin verilmesi gerekliliği değerlendirilmektedir.

SONUÇ

Araştırma sonuçları farklı bölümlerde okuyan sağlık disiplini öğrencilerinin durumluluk ve sürekli kaygı düzeylerinin hafif seviyede olduğunu göstermektedir. Sağlık disiplini öğrencilerinin bilinçli bir şekilde meslek seçimi, mesleki bilgi konusundaki kendine güveninin öğrencide daha az kaygı oluşturduğu da araştırma sonuçları arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda sağlık disiplini öğrencilerinin kaygı yaşamadan klinik uygulamalardan beklenen kazanımları sağlayabilmeleri için klinik uygulamalar öncesinde eğitimde öğrenciyi merkeze alan düzenlemeler yapılması, inovatif eğitim metotlarının kullanılması, sağlık disiplini öğrencilerinin meslek algılarının güçlendirilmesi, uygun eğitim ve öğretim ortamlarının oluşturulması ve teorik eğitimlerin uygulama öncesi etkin danışmanlıklarla pekiştirilerek klinik uygulamaya hazırlanması ile öğrencilerinin kaygılarının kontrol altına alınabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıksöz S, Uzun Ş, Arslan, F. Hemşirelik öğrencilerinde öz yeterlilik algısı ile klinik uygulamaya ilişkin kaygı ve stres durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi* 2016;58(1):129- 135. doi: 10.5455/gulhane.169643
- Ahmed, F. A., Alrashidi, N., Mohamed, R. A., Asiri, A., Al Ali, A., Aly, K. H., ... & Almowafy, A. A. (2023). Satisfaction and anxiety level during clinical training among nursing students. *BMC nursing*, 22(1), 187. <https://doi.org/10.1186/s12912-023-01352-3>
- Alatawi, A., Domantay, A. A., ALatawi, M., Qawwadi, S., ALhiri, M., ALbalawi, T., ... & ALatawi, H. (2020). Nursing Students' Satisfaction of the Clinical Learning Environment in Saudi Arabia. *International Journal of Nursing Didactics*, 10(06), 09-17. DOI: <https://doi.org/10.15520/ijnd.v10i06.2999>.
- Arabacı, L. B., Korhan, E. A., Tokem, Y., & Torun, R. (2015). Hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin ilk klinik deneyim öncesi-sırası ve sonrası anksiyete ve stres düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-16.
- Atif Tuna, A., &Öskan, D. (2022). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin öğrenmesinde yeni bir gerçeklik: Sanal gerçeklik. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(32), 320-331. doi: 10.29228/INESJOURNAL.64133
- Bayar, K., Çadır, G., & Bayar, B. (2009). Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamaya yönelik düşünce ve kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(1):37-42.
- Durgun, H, Can, T, Avcı, AB, Kalyoncuoğlu, B. (2021). Covid-19 sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri ve kaygı düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14 (2), 141–147. <https://doi.org/10.46483/deuhfed.824109>
- Genç Köse B, Bakoğlu E, Purut HP, et al. (2021). Yaşlı Bakımı öğrencilerinin Klinik uygulama deneyimlerinin niteliksel değerlendirilmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(1), 1-8. <https://doi.org/10.17942/sted.860317>

- Güner, E. K., Akbaba, Ö., Karabulutlu, E. Y., & Öztürk, H. (2022). Pandemi Sürecinde Klinik Uygulama Yapamayan İlk ve Acil Yardım Öğrencilerinin Mesleki Yaşam İle İlgili Kaygı Düzeylerinin ve İlişkili Faktörlerin Belirlenmesi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 7(3), 331-347.
- Küçük, U., & Demirbağ, B. C. (2022). Hemşirelik Öğrencilerinin Halk Sağlığı Hemşireliği Uygulamasına Yönelik Kaygı Durumlarının İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 1160-1166. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1093752>
- Mckenna, L., & Plummer, V. (2013). Indonesian student nurses' perceptions of stress in clinical learning: a phenomenological study. *Journal of Nursing Education and Practice*, 3(5), 56. DOI : 10.5430/jnep.v3n5p56
- Oner, N., & Kaygı, L. A. D. S. (1985). *El Kitabı (State-Trait Anxiety Inventory Handbook)*, 2. Baskı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özden, D., Karagözoğlu, Ş., & Yıldız, F. T. (2013). Entegre program hemşirelik öğrencilerinin klinik stres düzeyi ve etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(2), 89-95.
- Özsaban, A., & Bayram, A. (2020). Türkiye’de hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulama deneyimlerini etkileyen faktörler: sistematik derleme. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 124-145. DOI: <https://www.doi.org/10.46971/ausbid.750585>.
- Perveen, N., Mondal, S., & Afrose, S. (2021). Stress among Nursing Students during Initial Clinical Practice in Bangladesh. *OIRT J Sci Res*, 1(2), 29-35.
- Rodrigues Lavina, P. D., Abin, K., Shwetha, R., & Priya, M. N. (2021). Anxiety among the nursing students during the initial clinical experience. *Int J Curr Res Rev*, 13, 161. DOI: <http://dx.doi.org/10.31782/IJCRR.2021.131412>
- Savcı, C., Şerbetçi, G., & Kılıç, Ü. (2019). Sağlık Disiplini Öğrencilerinin Klinik Uygulama Alanlarında Sorun Yaşama Durumları ve Beklentilerinin Belirlenmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences*, 4(3). DOI:10.5336/healthsci.2018-64261
- Savitsky, B., Findling, Y., Ereli, A., & Hendel, T. (2020). Anxiety and coping strategies among nursing students during the covid-19 pandemic. *Nurse education in practice*, 46, 102809. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2020.102809>
- Solmaz, M., & Solmaz, T. (2017). Hastanelerde iş sağlığı ve güvenliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 147-156.
- Solvik, E., & Struksnes, S. (2018). Training nursing skills: a quantitative study of nursing students' experiences before and after clinical practice. *Nursing Research and Practice*, 1,1-9. <https://doi.org/10.1155/2018/8984028>
- Spielberger CD, Gorsuch RL, and Lushene R.E. *Manual for the State-Trait Anxiety Inventory*. California : Consulting Psychologists Press.1970.
- Şahin, M. (2019). Fear, anxiety and anxiety (anxiety) disorders. *Eurasian J Res Soc Econ*, 10, 117-135.
- Taslak, S., & Işııkay, Ç. (2015). A study for the investigation of the nursing students' perceptions of education and anxiety and hopelessness levels: the case of the school of health. *SDU Journal of Health Science Institute*, 6(3), 108-115.
- Taşdelen, S., & Zaybak, A. (2013). Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik deneyim sırasındaki stres düzeylerinin incelenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(2), 101-106.
- Tektaş N, Yayla A, Sarıkaş A, Polat Z, Tektaş M, Öz Ceviz N. (2016). Ön lisans öğrencilerinin staj uygulamalarının değerlendirilmesi: Marmara Üniversitesi örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 5: 310-318.
- Tüfekci, Ö. Ü. N., & Türktemiz, Ö. G. H. (2019). Sağlık Hizmetleri Alanlarında Eğitim Gören Mezuniyet Aşamasındaki Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Durumları İle Kariyer Geleceğinin Değerlendirilmesi. 3. Uluslararası 13. Ulusal Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi. 970-979.

Kıymaz vd.: Sağlık disiplini öğrencilerinin klinik uygulamalardaki düşünce ve kaygıları

- Ulutaşdemir, N., Şahan, O., & Tuna, H. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin Uygulamada Karşılaştıkları Risk Faktörlerinin Anksiyete Düzeyine Etkisi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 7(2), 227-237. doi:10.5222/SHYD.2020.02411
- Uysal, N., Bölükbaş, F., & Sağlam, A. (2021). İki Farklı Öğrenme Ortamının Hemşirelik Öğrencilerinin Bilgi Düzeylerine ve Öğrenme Yaklaşımlarına Etkisi. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 13(3). DOI: 10.5336/nurses.2020-80115
- Ünsar, S. Erol, Ö. ve Turan, N. (2006). "Meslek Esasları Dersi Alan Hemşirelik ve Ebelik 1. Sınıf Öğrencilerinin Durumluk-Sürekli Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi". *Hemşirelik Forumu Dergisi*, 3, 94-99.
- Yılmaz, M., Yaman, Z., & Erdoğan, S. (2017). Öğrenci hemşirelerde stres yaratan durumlar ve baş etme yöntemleri. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 88-99. <https://doi.org/10.26559/mersinsbd.285766>